# ILLUMINA

Valon ja hämärän lauluja

*Songs of light and dusk*

Olaus Petrin kirkko, Helsinki
la 21.11.2026 klo 16.00
su 22.11.2026 klo 16.00

CC FREIA
KAMARIKUORO

tekstiliite
*texts and translations*

**Cecilia McDowall** (1951– )
*O Oriens* — Anon.

**Edvard Grieg** (1843–1907)
*Ave maris stella* — Anon.

**Piae Cantiones / Heikki Klemetti** (1876–1953)
*Ave maris stella* — Anon.

**Tomás Luis de Victoria** (1548–1611)
*Alma Redemptoris mater* — Anon.

**Urmas Sisask** (1960–2022)
*Benedictio* — Anon.

**Jaakko Mäntyjärvi** (1963– )
*Hämärä tanssii* (kantaesitys • premiere) — Pentti Saarikoski

**Heikki Sarmanto** (1939– ) / **Jaakko Mäntyjärvi**
*Sleeping flowers* — Emily Dickinson
*Summer's obsequies* — Emily Dickinson
*The snow* — Emily Dickinson

**Matthew Harris** (1960– )
*Blow, blow, thou winter wind* — William Shakespeare

**Robert Schumann** (1810–1856)
*An die Sterne* — Friedrich Rückert

**Leevi Madetoja** (1887–1947)
*Kevätunta* — L. Onerva

**Jaakko Mäntyjärvi**
*Noël. Christmas Eve 1913* — Robert Bridges
*When I heard the learned astronomer* — Walt Whitman
Nicolaus Copernicus

**Eric Barnum** (1979– )
*There was a time* — William Wordsworth

**OHJELMAKOMMENTIT • PROGRAMME NOTES**

Ohjelman avaa latinankielisten teosten sarja, joissa valo on läsnä metaforisesti adventin ajan antifonissa *O Oriens* ja Neitsyt Mariaa ”meren tähtenä” tervehtivissä teksteissä *Ave maris stella* ja *Alma Redemptoris mater*. Osion päättää minimalistinen *Benedictio*.

Kantaesitettävässä teoksessa *Hämärä tanssii* teksti on Pentti Saarikosken myöhäisestä runoteoksesta *Hämärän tanssit*; tässä hämärä näyttäytyy henkilöitynä hahmona, joka tarkkailee syksyä ja talven tuloa. Samoja ilmiöitä on läsnä myös Emily Dickinsonin runoihin sävelletyssä kolmessa laulussa, joita seuraa talven tuimempi tuuli Shakespearen tekstiin *Blow, blow, thou winter wind*. Tämä ei oikeastaan kerro tuulesta vaan petollisesta ystävästä.

Viimeisen osion aiheena on tähtitaivas, jota tarkastellaan sekä kevään kynnyksellä (*Kevätunta*) että joulun aikaan (*Noël*). Pohdimme myös, ovatko tähdet uskollisia vai petollisia (*An die Sterne*), tieteen tutkimuskohteita vai unelmien ainetta (*When I heard the learned astronomer*). Konsertin päättää riemukas kevään valon ylistys, *There was a time*.

*The programme opens with a set of pieces in Latin where light has a metaphorical presence in the Advent antiphon* O Oriens *and in hymns to the Virgin Mary hailing her as the ‘star of the sea’,* Ave maris stella *and* Alma Redemptoris mater. *The set concludes with the minimalist* Benedictio.

Hämärä tanssii [*Dusk is dancing*]*, given its world premiere here, is a setting of an extract from an extensive late poem by Finnish poet Pentti Saarikoski. Dusk is here personified as a character contemplating autumn and the coming of winter. These phenomena are also found in the three songs setting poems by Emily Dickinson, followed by* Blow, blow, thou winter wind*, not really about wind but about a treacherous friend.*

*The final set focuses on the starry sky, on the cusp of spring (*Kevätunta [*Spring dreaming*]*) and at Christmastime (*Noël*). We also consider whether the stars are faithful or deceptive (*An die Sterne*), scientific subjects or the stuff of dreams (*When I heard the learned astronomer*). The concert concludes with a joyous celebration of the light of spring in* There was a time.

## SÄVELTÄJÄESITTELYT

• **Cecilia McDowall** (1951– ) on Britannian huomattavimpia nykysäveltäjiä, tunnettu erityisesti kuorotuotannostaan. Hän teki uran musiikinopettajana ennen ryhtymistä päätoimiseksi säveltäjäksi.
• **Edvard Grieg** (1843–1907) on Norjan kuuluisin ja kansainvälisesti merkittävä kansallisromanttinen säveltäjä. Hän on tunnettu erityisesti orkesteriteoksistaan ja yksinlauluistaan. Hän sävelsi vain vähän kuoroteoksia, useat niistä alansa klassikkoja.
• **Heikki Klemetti** (1876–1953) oli kuoronjohtaja, säveltäjä, musiikkialan vaikuttaja ja muidenkin alojen tuntija. Suppean sävellystuotannon ohella hän teki useita sovituksia *Piae cantiones* -kokoelman lauluista.
• **Tomás Luis de Victoria** (1548–1611) oli renessanssin ajan huomattavin espanjalainen säveltäjä. Hän opiskeli Italiassa, ottaen vaikutteita etenkin Palestrinalta, ja palasi kotimaahansa arvostettuun asemaan kuninkaallisen hovikappelin muusikoksi. *Alma Redemptoris mater* on vuodelta 1581.
• **Urmas Sisask** (1960–2022) oli virolainen säveltäjä, jonka suurimpia innoituksen lähteitä oli tähtitiede. Suuri osa hänen tuotannostaan on kirkollista kuoromusiikkia, mm. 24 motetin sarja *Gloria Patri*.
• **Jaakko Mäntyjärvi** (1963– ) on Suomen kansainvälisesti tunnetuimpia kuoromusiikin säveltäjiä, jonka teoksia on esitetty kaikilla asutuilla mantereilla. Päätyönään hän on freelance-kääntäjä.
• **Heikki Sarmanto** (1939– ) on Suomen johtavia jazz-muusikoita, kansainvälisesti tunnettu ja tunnustettu säveltäjä ja pianisti, jonka tuotannossa on orkesteri-, jazzensemble- ja vokaalimusiikkia. Hän on säveltänyt useita satoja lauluja Emily Dickinsonin runoihin, joista Jaakko Mäntyjärvi on sovittanut viisi valikoimaa kuorolle.
• **Matthew Harris** (1956– ) on palkittu yhdysvaltalainen säveltäjä ja opettaja. Hänen laajaan tuotantoonsa kuuluu orkesterimusiikkia ja oopperoita, ja hän on erityisen suosittu kuorosäveltäjänä. Hänen kuorotuotantoonsa kuuluu useita Shakespeare Songs -kokoelmia; tässä kuultava laulu näytelmästä *Miten haluatte* on kirjassa no. 4.
• **Robert Schumann** (1810–1856) on romantiikan ajan tunnetuimpia säveltäjiä, mutta hänen kuoroteoksiaan ei esitetä erityisen usein. *Vier doppelchörische Gesänge* on neljän kaksoiskuorolle sävelletyn teoksen sarja hänen lyhyeksi jääneen elämänsä myöhäistuotannosta.
• **Leevi Madetoja** (1887–1947) on yksi Suomen kansallisromantiikan ”neljästä suuresta” säveltäjästä. Hänen tuotantoonsa kuuluu ooppera *Pohjalaisia*, orkesteri-, kamari- ja pianoteoksia sekä runsaasti kuoroteoksia, joista monet ovat edelleen kuorojen kantaohjelmistoa. Useat näistä on sävelletty hänen puolisonsa, runoilija L. Onervan teksteihin.
• **Eric Barnum** (1979– ) on yhdysvaltalainen säveltäjä/kuoronjohtaja, joka kouluttautui alun perin graafiseksi suunnittelijaksi ja ryhtyi musiikkiuralle vasta 21-vuotiaana. Hän toimii kuorojen johtajana Wisconsin Oskosh –yliopistossa. Hänen tuotantonsa painottuu vokaalimusiikkiin, ja useat hänen kuoroteoksensa ovat Yhdysvalloissa suosittuja.

## COMPOSER BIOS

• ***Cecilia McDowall*** *(1951– ) is one of the UK's most prominent contemporary composers, known particularly for her choral work. She created a distinguished career as a music teacher before becoming a full-time composer.*
• ***Edvard Grieg*** *(1843–1907) is Norway's most famous composer and a major composer in the National Romantic style. He is known particularly for his orchestral works and solo songs. He wrote only a few choral pieces, some of them classics in their genre.*
• ***Heikki Klemetti*** *(1876–1953) was a choral conductor and composer, an influential figure in the field of Finnish music and adept in a number of other disciplines too. Alongside his limited output as a composer, he wrote several Romantically styled arrangements of songs from the Medieval* Piae cantiones *collection.*
• ***Tomás Luis de Victoria*** *(1548–1611) was the most celebrated composer in Spain in the Renaissance era. He studied in Italy, influenced particularly by Palestrina, and returned to his native land to take up a distinguished position as chaplain in charge of music at the royal court.* Alma Redemptoris mater *dates from 1581.*
• ***Urmas Sisask*** *(1960–2022) was an Estonian composer for whom one of the most important sources of inspiration was astronomy. A large portion of his output is sacred choral music, including the cycle of 24 motets titled* Gloria Patri.
• ***Jaakko Mäntyjärvi*** *(1963– ) is one Finland's internationally best-known composers of choral music. His works have been performed on all inhabited continents of the world. His principal occupation is as a freelance translator.*
• ***Heikki Sarmanto*** *(1939– ) is one of Finland's leading jazz musicians, an internationally recognised and acclaimed composer and pianist whose output includes vocal music and music for orchestra and jazz ensemble. He has written hundreds of songs to poems by Emily Dickinson, of which Jaakko Mäntyjärvi has arranged five sets for choir.*
• ***Matthew Harris*** *(1956– ) is an award-winning US composer and teacher. His extensive output includes orchestral music and operas, and he is particularly well known as a choral composer. His choral output includes several books of Shakespeare Songs; this song from the play* As you like it *is in Book IV.*

• ***Robert Schumann*** *(1810–1856) is one of the most prominent composers of the Romantic era, but his choral music is not performed very often.* Vier doppelchörische Gesänge *is a set of pieces for double choir dating from late in his relatively brief career.*
• ***Leevi Madetoja*** *(1887–1947) is one of Finland's 'Big Four' National Romantic composers. His output includes Finland's most popular opera ever,* Pohjalaisia [*The Ostrobothnians*]*, orchestral, chamber and piano music and a large number of choral works, many of which remain in the core repertoire of Finnish choirs. Many of the latter are settings of texts by his wife, poet L. Onerva.*
• ***Eric Barnum*** *(1979– ) is a US composer and choir conductor who originally trained as a graphic designer before turning to a musical career at the age of 21. He is currently Director of Choral Activities at the University of Wisconsin Oshkosh. His output principally comprises vocal music, and several of his choral works are widely performed in the USA.*

**Cecilia McDowall**: *O Oriens* Anon.

**O Oriens, splendor lucis aeternae, et sol justitiae:**
**veni, et illumina sedentes in tenebris, et umbra mortis.**

Oi aamunkoitto, ikuisen valon loisto ja vanhurskauden aurinko,
tule ja valaise heitä, jotka viipyvät pimeydessä ja kuoleman varjossa.

*O Morning Star, splendour of light eternal and sun of righteousness, come and enlighten those who dwell in darkness and the shadow of death.*

**Edvard Grieg:** *Ave maris stella* Anon.

**Ave maris stella, Dei mater alma,**
**atque semper Virgo, felix coeli porta.**
**Solve vincla reis, profer lumen caecis,**
**mala nostra pelle, bona cuncta posce.**
**Vitam praesta puram, iter para tutum,**
**ut, videntes Jesum, semper collaetemur.**
**Sit laus Deo Patri, summo Christo decus,**
**Spiritui Sancto tribus honor unus. Amen.**

Ole tervehditty, meren tähti, Jumalan lempeä äiti mutta ainaisesti neitsyt, taivaan onnellinen portti. Vapauta syntiset kahleista, anna valo sokeille, lievitä pahat tekomme ja tee meille hyvää. Suo meille puhdas elämä ja nuhteeton matka, jotta nähdessämme Jeesuksen voimme iloita yhdessä. Kiitos Jumalalle Isälle, korkeimmalle Kristukselle ja Pyhälle Hengelle, kolmelle kunnia yhdessä. Aamen.

*Hail thee, star of the sea, gentle mother of God but for ever a virgin, blissful gate of heaven. Release sinners from their bonds, give light to the blind, mitigate our bad deeds and imbue us with good things. Grant us a pure life and a steadfast journey so that, seeing Jesus, we may rejoice together. Thanks be to God the Father, to Christ in the highest, to the Holy Spirit, honour to three in one. Amen.*

**Piae Cantiones, sov. • arr. Heikki Klemetti:** *Ave maris stella* Anon.

**Ave maris stella, divinitatis cella, natus castitatis, radix sanctitatis, Filium aeternae claritatis apparuit puer, quem Virgo genuit Maria.**

Ole tervehditty, meren tähti, jumaluuden asuinsija, puhtaudesta syntynyt, pyhyyden juuri: ilmeni ikuisen kirkkauden Poika, jonka synnytti Neitsyt Maria.

*Hail thee, star of the sea, abode of divinity, born of chastity, root of sanctity: the Son of the eternal splendour appeared, born of the Virgin Mary.*

**Tomàs Luis de Victoria:** *Alma Redemptoris mater* Anon.

**Alma Redemptoris mater, quae pervia caeli porta manes, et stella maris, succurre cadenti surgere qui curat populo.**
**Tu quae genuisti natura mirante tuum sanctum genitorem:**
**Virgo prius ac posterius, Gabrielis ab ore sumens illud Ave, peccatorum miserere.**

Lempeä Vapahtajan äiti, joka olet iäti avoin taivaan portti ja meren tähti, auta lankeavia ihmisiä, jotka pyrkivät nousemaan.
Sinä josta syntyi luonnon ihmetellessä oma pyhä luojasi:
Neitsyt ennen ja jälkeen, joka kuulit Gabrielin suusta tervehdyksen, sääli syntisiä.

*O gentle mother of the Redeemer, who remain the ever-open gate of heaven and star of the sea, help the fallen who aspire to rise.*
*You out of whom was born, as nature wondered, your own holy Creator: Virgin before and after, you who heard the greeting from Gabriel's mouth, have pity on sinners.*

**Urmas Sisask:** *Benedictio* Anon.

**Benedicat vos omnipotens Deus, Pater et Filius et Spiritus Sanctus.**

Siunatkoon teitä kaikkivaltias Jumala, Isä ja Poika ja Pyhä Henki.

*May the almighty God bless you, the Father and the Son and the Holy Spirit.*

**Jaakko Mäntyjärvi:** *Hämärä tanssii* Pentti Saarikoski

**Hämärä tanssii yksinään. Puut eivät puhu hänen kanssaan.**
**Lintu ei katso, karhu on mennyt luolaansa nukkumaan.**
**Se ei enää ajattele herätä.**
**Hämärä tanssii. Hän on unohtanut ei ainoastaan sitä mikä tapahtui vaan myös muistonsa.**
**Hämärä tanssii. Karhu nukkuu. Hän ajatteli, että karhun uni on karhun työ.**
**Hämärä tanssii. Hän ajatteli, että aurinko on joka päivä uusi kuin hämähäkin verkko.**
**Tutki hämähäkkejä. Verkko on hämähäkin kasvot ja sormenjälki.**
**Hämärä tanssii. Puilla on muuta tekemistä, niiden on päästävä eroon lehdistään.**
**Hämärä tanssii, karhu nukkuu.**

*Dusk is dancing all alone. The trees will not speak with her.*
*Bird does not watch, Bear has gone into his lair to sleep.*
*It doesn't think to wake up any more.*
*Dusk is dancing. She has forgotten not only what happened but also her memories.*
*Dusk is dancing. Bear is sleeping. She thought that Bear's sleep is Bear's job.*
*Dusk is dancing. She thought that the Sun is new every day like a spider's web.*
*Examine spiders. A web is a spider's face and fingerprint.*
*Dusk is dancing. The trees have other things to do, they must get rid of their leaves.*
*Dusk is dancing, Bear is sleeping.*

**Heikki Sarmanto – Jaakko Mäntyjärvi:** *Sleeping flowers*
Emily Dickinson

**"Whose are the little beds," I asked, "which in the valleys lie?"
Some shook their heads, and others smiled, and no one made reply.**

**Perhaps they did not hear, I said, I will inquire again.
"Whose are the beds — the tiny beds so thick upon the plain?"**

**" 'Tis Daisy in the shortest; a little further on,
nearest the door, to wake the first, little Leontodon.**

**" 'Tis Iris, sir, and Aster, Anemone and Bell;
Batschia in the blanket red, and chubby daffodil."**

**Meanwhile, at many cradles, she rocked and gently smiled,
humming the quaintest lullaby that ever soothed a child.**

**"Hush! Epigea wakens! The Crocus stirs her hood.
Rhodora's cheek is crimson, she's dreaming of the wood."**

**Then turning from them, reverent, "Their bedtime 'tis," she said;
"The bumblebees will wake them when April woods are red."**

Nukkuvat kukat
"Keiden ovat pienet palstat", kysyn, "istutukset somat nuo?"
Päätä puistain, hymyillen ei kukaan vastausta suo.

He eivät kuulleet, arvelen, ja kysyn uudestaan:
"Keiden ovat kukkapenkit multapuvussaan?"

"Päivänkakkara on tuossa. Oven luona, näethän,
varhaisimpana jo huomaat maitiaisen heräävän;

kurjenmiekan, herraseni; asterin, vuokon, kellonkin,
rusojuuren punottavan näet ja pulskan narsissin."

Hymyillen neito hoivaa niin kuin lasta kehdossa,
hyräellen tuutulaulun kukkapenkin ohessa.

"Hys nyt! Talvikki jo herää! Krookus nostaa huppuaan.
Pohjanruusu punertaa: sillä on metsä unessaan.

Hartaana kääntyy puoleeni: "Uniaika on talvisää.
Keväällä, kun metsä virkoo, kimalaiset ne herättää."

**Heikki Sarmanto – Jaakko Mäntyjärvi:** *Summer's obsequies*
Emily Dickinson

**The Gentian weaves her fringes, the Maple's loom is red.**
**My departing blossoms obviate parade.**
**A brief, but patient illness — an hour to prepare,**
**and one below this morning is where the angels are.**
**It was a short procession, the bobolink was there.**
**An aged bee addressed us, and then we knelt in prayer.**
**We trust that she was willing, we ask that we may be.**
**Summer — Sister — Seraph! Let us go with thee!**
**In the name of the Bee and of the Butterfly**
**and of the Breeze — Amen!**

Kesän hautajaismenot
Rönsyilee jo katkero, vaahtera punertaa.
Ei kulkueita kaivata, kun kukat kaikkoaa.
Sairaus lyhyt, ankara – sen talven halla tuo,
ja aamulla on kukat menneet enkeleiden luo.
Saattoväki pieni, linnun laulavan vain luultiin,
mehiläisen muistosanat rukoillen kun kuultiin.
Mielellään hän lähti, arvaan, olkoon se myös meidän tie.
Kesä! Sisar! Serafimme! Mukanasi vie!
Nimeen mettisen ja perhosen
ja kesätuulosen – Amen!

**Heikki Sarmanto – Jaakko Mäntyjärvi:** *The snow*
Emily Dickinson

**It sifts from leaden sieves, it powders all the wood.**
**it fills with alabaster wool the wrinkles of the road.**
**It makes an even face of mountain, and of plain,**
**unbroken forehead from the East unto the East again.**
**It reaches to the fence, it wraps it rail by rail,**
**till it is lost in fleeces; it flings a crystal veil –**
**on stump, and stack, and stem — the Summer's empty room —**
**acres of seams, where harvests were, recordless, but for them.**
**It ruffles wrists of posts as ankles of a queen,**
**then stills its artisans like ghosts, denying they have been.**

Lumi
Lyijyseulasta siroaa ja puuteroi se metsän, maan,
marmoripinnaksi se täyttää maantien rypyt villallaan.
Kaikki vuoret, tasangot se peittää, tasoittaa.
Idästä itään leviää rikkomaton tasamaa.
Se saapuu aidan luokse, seiväs seipäältä kietoo sen
valkokehrän uumeniin, ja heittää hunnun taivaisen –
yli kannon, kiven, korren, kesän tyhjän asunnon,
yli sänkijäljen, sadon kauan sitten korjatun.
Se koristelee rakenteet kuin pitsiröyhyin ruhtinaan,
pian kisällinsä karkottaa, kuin ei koskaan oisi ollutkaan.

**Matthew Harris:** *Blow, blow, thou winter wind* William Shakespeare

**Blow, blow, thou winter wind, thou art not so unkind**
**as man's ingratitude;**
**Thy tooth is not so keen, because thou art not seen,**
**although thy breath be rude.**
**Heigh-ho! sing, heigh-ho! unto the green holly:**
**Most friendship is feigning, most loving mere folly:**
**Then, heigh-ho, the holly! This life is most jolly.**

**Freeze, freeze, thou bitter sky, that dost not bite so nigh**
**as benefits forgot:**
**Though thou the waters warp, thy sting is not so sharp**
**as friend remembered not.**
**Heigh-ho! ...**

Puhalla, puhalla, talven tuuli, et ole yhtä tyly
kuin ihmisen kiittämättömyys;
hampaasi ei pure yhtä kovaa, koska sinua ei näe,
vaikka hengityksesi käy päälle.
Hei hoi, laula hei hoi! vihreälle rautatammelle:
useampi ystävyys on valetta, useampi rakkaus hulluutta:
Niin hei hoi, sitä hulluutta! Tämä elämä on mitä hupaisinta.

Jäädy, jäädy, katkera taivas, et pure yhtä lujaa
kuin laiminlyödyt hyvänteot:
vaikka vesiä villitset, et pistä yhtä terävästi
kuin ystävän muistamattomuus.
Hei hoi...

**Robert Schumann:** *Vier doppelchörige Gesänge: An die Sterne*
Friedrich Rückert

**Sterne in des Himmels Ferne! die mit Strahlen bessrer Welt**
**ihr die Erdendämmrung hellt; schau'n nicht Geisteraugen**
**von euch erdenwärts, daß sie Frieden hauchen ins umwölkte Herz?**
**Sterne in des Himmels Ferne! träumt sich auch in jenem Raum**
**eines Lebens flücht'ger Traum? Hebt Entzücken, Wonne,**
**Trauer, Wehmut, Schmerz, jenseit unsrer Sonne auch ein fühlend Herz?**
**Sterne in des Himmels Ferne! Winkt ihr nicht schon Himmelsruh'**
**mir aus euren Fernen zu? Wird nicht einst dem Müden**
**auf den goldnen Au'n ungetrübter Frieden in die Seele tau'n?**
**Sterne in des Himmels Ferne, bis mein Geist den Fittich hebt**
**und zu eurem Frieden schwebt, hang' an euch mein Sehnen**
**hoffend, glaubevoll! O, ihr holden, schönen, könnt ihr täuschen wohl?**

Kaukaisen taivaan tähdet! Te kirkastatte hämärän maan päällä
paremman maailman loisteella; eivätkö teistä katselekin
henkien silmät maata kohti, hengittäen rauhaa synkkiin sydämiin?
Kaukaisen taivaan tähdet! Uneksitaanko siellä kaukanakin
elämän ohikiitävää unta? Onko oman aurinkomme tuolla puolen sydämiä,
joita myös liikuttavat ilo, suru, masennus ja ahdistus?
Kaukaisen taivaan tähdet! Eikö tuikkeenne viestikin taivaan rauhaa
minulle pitkän matkan päästä? Ettekö kerran vuodattaisi rauhaa
uupuneiden ihmisten sieluun kultaisilla niityillä?
Kaukaisen taivaan tähdet! Kunnes henkeni nousee siivilleen
ja lentää luoksenne rauhaan, panen toivoni teihin
uskoen, toivoen! Oi te ihanat ja kauniit, saatatteko sittenkin olla petollisia?

*Stars in the distant heavens! who brighten the twilight of Earth*
*with the beams of a better world; are there not ghostly eyes*
*looking from you towards the earth, breathing peace into clouded hearts?*
*Stars in the distant heavens! Is the fleeting dream of life*
*dreamed even in that far-off place? Are there hearts beyond our sun*
*which are also lifted by delight, joy, sorrow, melancholy, anguish?*
*Stars in the distant heavens! Do your twinkles not signify heavenly peace*
*to me from far off? Will you not melt peace*
*into the soul of weary men one day in golden meadows?*
*Stars in the distant heavens, until my spirit takes wing*
*and flies to your peace, I pin my longings on you,*
*hoping, trusting. O you lovely, beautiful ones, can you after all deceive me?*

**Leevi Madetoja:** *Kevätunta* L. Onerva

**Ilman hämylaineet hienot, puiden punerrukset vienot**
**huolii himmenevän maan kevätunten purppuraan.**
**Taivaan kantta leutosäinen soutaa tähti yksinäinen**
**niin kuin pursi hopeisen suviöisen joutsenen.**
**Haaveet heijaa maassa, puussa, suvihaaveet huhtikuussa.**
**Helähtelee herkkä jää, pavunvirpi värähtää.**
**Oksat unelmista taipuu, onnen odotusta vaipuu.**
**Taivas kuulas yötä maan syleilee kuin armastaan.**

*Evening mist comes slowly creeping over forests softly sleeping,*
*veiling daylight's dying gleam in a rosy springtime dream.*
*In the sky, as light is failing, shining bright, a star goes sailing,*
*like a boat so pure and bright, silver swan of summer night.*
*In the treetops softly swaying, dreams of summer, dreams of maying.*
*shimm'ring in the evening breeze, shards of ice on willow trees.*
*Greening groves in springtime dreaming wait to wake in sunshine streaming.*
*Lucid heaven's fading light shrouds the land in tender night.*

**Jaakko Mäntyjärvi:** *Noël. Christmas Eve 1913* Robert Bridges

**(Pax hominibus bonae voluntatis)**
**A frosty Christmas Eve when the stars were shining fared I forth alone where westward falls the hill, and from many a village in the water'd valley distant music reach'd me, peals of bells a-ringing: the constellated sounds ran sprinkling on earth's floor as the dark vault above with stars was spangled o'er. Then sped my thoughts to keep that first Christmas of all, when the shepherds watching by their folds ere the dawn heard music in the fields and marveling could not tell whether it were angels or the bright stars singing.**
**Now blessed be the tow'rs [...] and our country folk who are ringing [...] in the belfries to-night [...] the rattling ropes that race into the dark above and the mad romping din.**
**But to me heard afar it was starry music, angels' song, comforting as the comfort of Christ when he spake tenderly to his sorrowful flock: the old words came to me by the riches of time mellow'd and transfigured as I stood on the hill heark'ning in the aspect of th'eternal silence.**

(Rauha ihmisille, hyvä tahto)
Kerran jouluaattoillan pakkasessa tähtien alla vaeltelin itsekseni lännen puolen mäentörmälle, ja etäältä jokilaakson monista kylistä korviini kantautui kellojen kaiku: sävelten sikermät säihkyivät yli maan kamaran kuin tähtien tuike taivaan tummassa holvissa. Silloin mietteeni kääntyi kohti aivan ensimmäistä joulua, kun paimenet laumojensa luona ennen päivän koittoa kuulivat musiikkia kedolla, eivätkä ihmetykseltään tienneet, oliko se enkelien vai taivaan tähtien laulua.
Siunatut olkoot ne tornit ja maalaisväki, joka niissä soittaa kelloja tänä yönä, ratisevin köysin, jotka karkaavat ylös pimeyteen ja villiin kaikuvaan kumuun.
Mutta kaukaa kuultuna se oli kuin tähtien soittoa, enkelten laulua, lohduttavaa kuin Kristuksen lempeä puhe surevalle laumalleen. Vanhat sanat palasivat mieleeni ajan rikastamina, hillittyinä ja kirkastuneina, kun seisoin mäellä ja kuuntelin ikuisen hiljaisuuden kaikua.

**Jaakko Mäntyjärvi:** *When I heard the learned astronomer*
Nicolaus Copernicus – Walt Whitman

**Capitulum primum. Quod mundus sit sphaericus. :: Principio advertendum nobis est, globosum esse mundum, sive quod ipsa forma perfectissima sit omnium, nulla indigens compagine, tota integra: sive quod ipsa capacissima sit figurarum, quae compraehensurum omnia, et conservaturum maxime decet: sive etiam quod absolutissimae quaeque mundi partes, Solem dico, Lunam et stellas, tali forma conspiciantur: sive quod hac universa appetant terminari, quod in aquae guttis caeterisque liquidis corporibus apparet, dum per se terminari cupiunt. Quo minus talem formam coelestibus corporibus attributam quisquam dubitaverit.**

*Chapter 1. That the world is spherical. :: The first thing for us to realize is that the universe is spherical. This is so either because, of all forms, the sphere is the most perfect, requiring no joins, and being an integrated whole; or because it is the most capacious of all forms, and so best fitted to enclose and preserve all things – or also because the most perfected parts of the universe such as the sun, the moon, and the stars display this shape; or because all things strive to be bounded thus, as we observe in drops of water and other liquids when they seek to be bounded within themselves. There can be no doubt, then, about the rightness of ascribing this shape to the heavenly bodies.*

**When I heard the learned astronomer, when the proofs, the figures,**
**were ranged in columns before me, when I was shown the charts and**
**diagrams, to add, divide, and measure them, when I sitting heard the**
**astronomer where he lectured with much applause in the lecture-room,**
**how soon unaccountable I became tired and sick,**
**till rising and gliding out I wandered off by myself,**
**in the mystical moist night-air, and from time to time,**
**looked up in perfect silence at the stars.**

Ensimmäinen luku. Maailma on pyöreä. :: Ensimmäiseksi meidän on ymmärrettävä, että maailma on pallon muotoinen. Näin on joko siksi, että kaikista muodoista pallo on täydellisin, sillä siinä ei ole särmiä, vaan se on eheä; tai siksi, että se on kaikista muodoista tilavin, sulkien sisäänsä suurimman mahdollisen määrän; tai sitten siksi, että maailmankaikkeuden täydellisimmät kappaleet – aurinko, kuu ja tähdet – näyttäytyvät muodoltaan tällaisina; tai siksi, että kaikki luonnossa pyrkii tähän muotoon, kuten voimme nähdä veden tai muiden nesteiden pisaroiden muotoutumisesta. Ei siis voi olla epäilystä siitä, etteivätkö taivaankappaleet olisi tämän muotoisia.

Kun kuulin oppinutta tähtitieteilijää; kun todistukset ja kuviot järjestettiin sarakkeisiin silmieni alle; kun minulle näytettiin kaavat ja kaaviot, joita laskettiin yhteen, jaettiin ja mitattiin; kun istuessani kuulin tähtitieteilijää, joka luennoi suurin suosionosoituksin luentosalissaan; niin äkkiä, selittämättömästi, minua alkoi väsyttää ja heikottaa, kunnes nousin paikaltani ja ulos lipuen vaelsin yksikseni salaperäisen kosteaan öiseen ilmaan, jossa aika ajoin katsahdin täydellisen hiljaisuuden vallitessa ylös tähtiin.

**Eric Barnum:** *There was a time* William Wordsworth

(Extracts from *Ode on Intimations of Immortality*)
**There was a time when meadow, grove and stream,**
**the earth, and ev'ry common sight to me did seem**
**apparelled in celestial light, the glory and freshness of a dream.**
**The rainbow comes and goes, and lovely is the rose.**
**The moon doth with delight look round her when the skies are bare.**
**Waters on a starry night are beautiful and fair.**
**Then sing, ye birds, sing, sing a joyous song!**
**And let the young lambs bound as to the tabor's sound!**
**We in thought will join your throng, ye that pipe and ye that play,**
**ye that through your hearts today feel the gladness of the May!**

(Otteita runosta *Oodi kuolemattomuuden aavistuksista*)
Oli aika, kun niityt ja lehdot ja virrat ja maa ja näkymät arkisimmat
ne näin mä valossa taivaiden, unen loiston ja tuoreuden.
Sateenkaari hohtaa, häipyy pois, ja ruusu noin ihana olla vois,
ja kuutamo katselee iloissaan kun pilvetön taivas on taustallaan.
Yössä tähdet tyyniin vesiin kaunihisti heijastuu.
Laulakaa siis, linnut, oiva riemulaulu kaikukoon,
karitsat saa rummun tahtiin kilvan käydä karkeloon.
Ajatuksin liitymme me sankkaan joukkoon laulajain,
heihin, joille riemun tänään toukokuu toi yksin vain!

CC FREIA
KAMARIKUORO

tässä konsertissa • *in this concert*

| | | | |
|---|---|---|---|
| Anneli Vellendi | Susanna Heinonen | Olli Hannuksela | Sakari Niemi |
| Heljä-Maari Manninen | Tuula Mäntyjärvi | Pekka Sipilä | Matti Suojalehto |
| Pauliina Kallio | Teija Tuukkanen | Atro Tossavainen | Antti Varkemaa |
| Maija Lappalainen | Sanna Katajavuori | Heikki Lindholm | Timo Markkula |
| Aino Jalkanen | Annamari Räty | Alex Freeman | Reijo Kekkonen |
| | | Hannu Ryynänen | Jaakko Mäntyjärvi |

**www.ccfreia.info**
**Facebook + Bluesky: ccfreia**

Ohjelmakommentit ja suomennokset Jaakko Mäntyjärvi
ellei toisin mainittu.

*Programme notes and translations by Jaakko Mäntyjärvi*
*unless otherwise credited.*

Seuraava konsertti • *Next concert*

## IMMERSIO

Lauluja merellä, merestä, meressä
*Songs at sea, of the sea, in the sea*

Ritarihuone, Helsinki
to 22.4.2027 klo 19.00, teosesittely klo 18.15
*House of Nobility, Helsinki*
*Thu 22 April 2027 at 19.00, programme presentation at 18.15*